

100 éve született Madas András

Madas András a 20. század egyik meghatározó hatású erdésze, és minden kétséget kizáróan a század második felének legnagyobb magyar erdészeti politikusa volt, azon kevesek egyike, akiknek munkássága saját hazáján és saját korán túl is jelentős hatást gyakorolt európai és világviszonylatban is.

Valószínűleg predesztinálva volt erre a szerepre, hiszen a család erdészeti kötődése közismert: nagyapja, *Muck Endre*, a „soproni erdők atyja”, akinek keze nyomán vált a soproni hegység azzá a zöld csodává, ami méltán tette az ország egyik leglátogatottabb térségévé.

Muck Endre erdésztechnikusként képezte magát sokoldalú, mély szakmai tudású erdösszé, aki 50 éven át gondozta Sopron erdeit. Természetes, hogy fia mind pályaválasztásában, mind munkájában követte őt, de ő már Selmeceen végző erdésztként vágott neki sajnálatosan rövid szakmai karrierjének.

Ezzel a családi háttérrel természetes volt, hogy mindhárom gyermeke az erdészpályát választotta, és az sem lehet véletlen, hogy mindhárman, András mellett Gabriella és László is a szakma meghatározó alakjaivá váltak saját területükön.

Madas András 1935-ben iratkozott be az egyetemre, amikor azt a Műegyetemhez csatolták. Sok változás zajlott ebben az időben az egyetemen, de a hallgatóság körében is: ekkor kezdett kialakulni egy új generáció, amelynek már határozott szakmai céljai voltak, és az egyetemet eszköznek tekintették ezek eléréséhez, nem pedig egy időnként évtizedet is meghaladó gondtalan élet helyszínének. Ő ennek az új generációnak volt egyik prominens képviselője, aki hihetetlen céltudatossággal és szorgalommal haladt a kitűzött cél felé, hogy jól képzett, nagy tudású erdész legyen.

Ebben persze olyan oktatók segítettek, mint *Boleman*, *Stasney*, *Walek*, *Vági* vagy *Fehér*. Ugye senki nincs önök között, aki ne hallott volna róluk, pedig személyesen már nagyon kevesen ismerhették őket. A hallgatók között pedig *Hibbey*, *Rédli*, *Pankotai*, *Bez-*

zegh. Volt, aki rektor, volt, aki Kossuth-díjas lett...

Madas András tisztában volt azzal, hogy a név kötelez, és ehhez mértén magasra tette a lécet – ez az ambíció egész életén át elkísérte. És látták ezt mások is, például amikor egy jelesszerű növénytanvizsga után Fehér Dani azt mondta neki: „*Apám, ez magától kevés, jöjjön vissza!*” Visszament, és persze nem eredménytelenül.

Vezetői kvalitásai is korán megmutakoztak. 1937-ben a március 15-i beszé-

akkor könnyű belátni, hogy bőven volt alkalom mindkettőre.

Szakmai pályáját Kárpátalján kezdte. Sokat foglalkozott ebben az időben műszaki kérdésekkel, és a következő állomáshelyein is ilyen feladatok vártak, bár előtte még át kellett élnie a háború borzalmain, túlélne az orosz hadifogságot.

Ami nem pusztít el, az erősebbé tesz: e gondolat szellemében Madas András, akinek családjában a német nyelv használata mindennapos volt –

nagyapja csak németül beszélt –, olyan orosznyelvtudással tért haza, hogy jó pár évvel később őt kérték meg, hogy egy orosz–amerikai tárgyaláson tolmácsoljon, mert a hivatalos tolmácsban nem bíztak meg.

A hadifogságból hazatérve az erdészet folyamatos átszervezésével találkozott, a mindenki által nagyra értékelt és talán éppen ezért rövid életű MÁLLERD után számtalan szervezeti megoldás született, sokszor az ideológiai szempontból megbízhatatlannak nyilvánított erdészet „kordában tartása” céljából. Ezekben az években a szakemberek legjobbjait, így természetesen őt is nem csupán a szakma jövője, hanem a pusztá léte iránti aggodalom kötötte le.

1949-ben az Erdőközpont műszaki főosztályának vezetőjeként az Országos Tervhivatalban egy értekezleten kellett részt vennie. A hatalmi viszonyokat illusztrálja, hogy a tervhivatali elnök, *Vas Zoltán* kétperces késésért nyilvánosan megróttá az akkori politikai életben nem teljesen súlytalan földművelésügyi miniszter *Erdei Ferencet*.

Az értekezlet az erdészet módszeres és alaptalan kritizálásával folytatódott, és Madas annyira felháborodott, hogy fiatal és viszonylag alacsony rangú létere szót kért, és nagyon határozott hangú helyreigazítást tett. Ez a pillanat könnyen lehetett volna erdészpályafutásának vége, de Vas félbeszakította, és azt kérdezte: „*Ki maga?*” Ő megmondta a nevét és beosztását, mire Vas közbevágott: „*Nem ezt kérdeztem, maga mérnök?*” Igennel válaszolt, mire Vas azt mondta: „*Jó, akkor maga holnapotl itt dolgozik. Folytassa!*”

Így indult az a több mint húsz év, amit a Tervhivatalban töltött, és ahol

det nem az Ifjúsági Kör elnöke tartotta, hanem pályázni lehetett – s bár indulni sem akart, a pályázatot ő nyerte meg. A beszéd aztán több lett egyszerű beszédnél, és jelentős szerepe volt abban, hogy hamarosan nem egy „öreg”, hanem a még szinte zöldfülű Madas András lett az Ifjúsági Kör elnöke.

Igazi generációváltás volt ez, sokkal nagyobb hatással az egyetem életére, mint azt bárki is gondolta. Számára pedig előrevetítette a jövőt, azt, hogy vezető szerepre szánta a Teremtő, és lehetőséget adott arra is, hogy megtanulja, a vezetőszeret rengeteg áldozattal jár, és hogy az elvekért való kiállás bár kötelező, magában hordozza a csatavesztés lehetőségét is. Ha magunk elé idézzük az 1935–1975 közötti időszak történelmét, jelentősebb eseményeit,

kialakult benne az a széles látókörű gondolkodás, ami korának legnagyobbjává emelte. A Tervhivatal nem kevesebbre vállalkozott, mint hogy a piac spontán gazdaságsszabályozó szerepét előre kidolgozott tervekkel váltsa fel, ami által elkerülhető lesz a gazdaság hullámlása és a fájdalmas válságokkal járó spontán kiigazítások sorozata.

Ma már tudjuk, hogy a kísérlet nem volt sikeres, de azt nem lehet elvitatni, hogy jelentős szellemi teljesítményeket igényelt, és nagymértékben befolyásolta Madas András gondolkodását és világlátását is. Folyamatokat kellett látni, sőt megsejteni, irányukat, sebességüket megjósolni – ehhez megalapozott tudásra és tiszta logikára volt szükség.

Egyrészt folyamatosan képezte magát, legyen szó szakmáról vagy nyelvtanulásról, másrészt igyekezett a valóságot az ideológiától elválasztani, és tudományos alapossággal, tényekre támaszkodva gondolkodni.

Jó példa erre, hogy bár mi kiváló erdészként tartjuk számon, agrárszakembernek sem volt utolsó, és kevesen tudják róla, hogy agrármérnöki diplomával is rendelkezett. Mindezt azért, mert úgy érezte, hogy nem tud megfelelő szakmai irányítást biztosítani a főosztálya számára, ha nincs megfelelő tudása, ezért Gödöllőn elvégezte az agráregyetemet is. Ez a szemlélet akkoriban nem volt gyakori a vezetők között.

A Tervhivatal megkérdőjelezhetetlenül az egyik legfontosabb szakmai műhely lett, amit tovább erősített a Hivatal viszonylagos függetlensége és a belpolitikai viharoktól való relatív védettsége, és benne Madas András minden szakmai befolyását és személyes tekintélyét az erdészeti érdekében hasznosította.

Ebben remek társai akadtak: igazi barátok, akikkel mindig megértették egymást. Emlékiraibaiban maga jegyzi meg az egykori tervhivatali kollégára és barátára, a későbbi minisztériumi osztályvezetőre, Halász Aladárra utalva: „Ha mi Alival megegyeztünk valamiben, akkor arra az évre az volt az erdészeti terve.”

Ez így elmondva nagyon egyszerűnek tűnik, de ahhoz, hogy ez így lehessen, egy Madas Andrára és egy Halász Aladárra volt szükség. A tervhivatali időszak eredményei segítették hozzá ahhoz is, hogy hivatali karrierje csúcspontján miniszterhelyettesé nevezték ki.

Ejtsünk most néhány szót a világviszonylatban is jelentős erdészeti politikusról. Ezen a területen is kimagasló eredményeket ért el, elsősorban két dolog miatt. Egyrészt mert világosan felismerte, hogy az ország számára alapvető jelentőségű a nemzetközi vérkeringésbe való bekapcsolódás, másrészt pedig tudatosan és nagy szorgalommal készült arra, hogy minden nemzetközi megjelenése maradandó nyomot hagyjon, legyen szó egyszerű hozzászólásról vagy fontos ülések vezetéséről.

Nem véletlen, hogy erre mások is felfigyeltek, és szinte természetes, hogy egy idő után itt is vezető szerephez jutott. Az Európai Gazdasági Bizottság mellett működő Fabizottságnak 1973 és '75 között volt elnöke. Érdekes megjegyezni, hogy ebben az időszakban Halász Aladár a FAO Európai Erdészeti Bizottságának volt az elnöke, és némi diplomáciai bonyodalmat okozott, hogy hirtelen „túl sok” lett a magyar, de a megkérdőjelezhetetlen szakmai tudás előtt végül is fejet hajtottak.

Amikor 1998-ban az Európai Erdészeti Bizottság elnöke lettem, Halász Ali elhozott nekem néhány tanulmányt a következőkkel: „Nézd meg, ezekről tárgyaltunk, amikor a Dódi meg én elnökök voltunk, hátha hasznát veszed.” Gyorsan belelapoztam, és most is azt mondom, holnap lehetne tárgyalni bármelyiket, bármelyik fórumon. A különbség talán annyi lenne, hogy a stílus tisztább, az érvelés pedig világosabb volt a ma megszokottnál...

Végül nézzük a talán legnagyobb hatású politikai nyilatkozatot az erdők hármasköréről, amelyet 1972-ben a Madas András vezette bizottsági javaslatára fogadtak el a VII. Erdészeti Világkongresszuson. Ma már nincs erdész, aki ne tudná a hármaskört azonnal felidézni, de hogy valóban megértettük-e, abban így 35 év tapasztalatával a hátam mögött sem vagyok biztos.

Idézek a zárónyilatkozatból: „Csak a fő funkciók egy adott ország vagy régió közép- és hosszú távú igényeihez igazított, jól megalapozott kombinációja biztosíthatja az erdők közjóhoz való optimális hozzájárulását mind a gazdaság egésze, mind az erdészeti szektor esetében. [...] Mindez rendkívül fontos, hogy az erdészek világosan megérték az összefüggéseket az erdő funkciói között, hatásukat a nemzetgazdaságra, ezek finanszírozási és költségvetési módszereit, és biztosítsák, hogy a tervezők és döntéshozók mind-

ezeket jól ismerjék és értsék, továbbá ismerjék a szektor lehetőségeit is a társadalmi és gazdasági fejlődés előmozdításában.”

Ezeket a mondatokat négy hónap híján negyvenöt éve írták. Nem hiszem, hogy találunk benne egyetlen szót, amely idejét múlta volna, a gondolat pedig talán még aktuálisabb is, mint valaha volt. Azt hiszem, ez a szakmapolitika, és ez a politikusi bölcsesség.

Madas András életútját méltatni tíz percben szinte lehetetlen, hiszen közel harminc évig állt a szakma csúcspontján, vezetett nemzetközi pozíciókat, végzett tudományos munkát olyan szakterületeken, ahol más alig járt, írt elméleti könyvet erdészeti politikáról vagy a világ felfelhasználásáról, és volt 23 évig az Egyesület elnöke.

A magabiztos szakmai tudás, az erdészeti mindenkifeletti szeretete és az otthonról hozott erkölcsi értékrend fáradhatatlan munkára ösztönözte. Egyszerre volt úttörő és a hagyományok őrzője, kompromisszumkereső és értő realpolitikus, illetve a következményekkel dacoló véleménynyilvánító.

Nem volt tévedhetetlen, de mindig tudta, hogy a világ csak úgy megy előre, ha merünk újítani. Tudta azt is, hogy új dologba belevágni csak akkor szabad, ha van erőnk és bátorságunk a járhatlan úton végigmenni és esetleg szembenézni azzal, hogy végül majd mégis egy másik utat kell keresnünk.

Mondhatnánk azt is, hogy ez az, amit fiataliságnak nevezünk, mert fiatal korban ez természetes. Madas Andrásban talán az volt a legkülönlegesebb, hogy benne ez a fiatalosság belül mindig megmaradt.

Ennek illusztrálására és zárógondolatként hadd idézzem fel utolsó személyes találkozásunkat. Elhívott, hogy beszéljünk egy kicsit, mert nagyon érdekelték a nemzetközi dolgok, meg persze a hazaiak is. Az évek nem múltak el felette nyomtalanul, és a nyolcvan-sok év súlyát nem lehetett nem észrevenni. Aztán elkezdtünk beszélgetni, és fél óra múltán már úgy éreztem, hogy a negyven év korkülönbség ellenére mégis én vagyok az öregebb.

Ezért is javasolom, ha tehetik, olvassák a műveit, hogy önök is megismerjék kiváló gondolatait, és az önök emlékeztetésében is ilyen fiatal emberként maradjon meg!

Csóka Péter

titkár, FAO Erdészeti Bizottság
(Az emlékezőadás az OEE 148. Vándorgyűlésén hangzott el, Kaszón.)